

Anne B. Ragde Erakkoravut | Maailmankirjat

Suom. Tarja Teva. 2008. Tammi.

Marita Kärkkäinen

“En kasvojas muista, mutta muistan ihosi tuoksun”, lauletaan iskelmässä eikä syyttä, sillä tuoksut ja tunteet ovat yhteyksissä toisiinsa aivojen tunnekeskuksen, limbisen järjestelmän kautta. Hajuaisti on alkukantainen aisti, joten ihmiset reagoivat hajuihin refleksinomaisesti eli tuoksun aistiessaan saavat heti mieleensä siihen liittyvän muiston tai mielikuvan.

Norjalaisen Anne B. Ragden Erakkoravuissa haisee, tuoksuu, lemuaa ja löyhkää. Romaanin keskeinen tapahtumapaikka on Trondheimin lähistöllä sijaitseva sikatila, jossa keskiikäinen Tor asuu yhdessä vanhan isänsä kanssa. Torin Margido-veljellä on hautaustoimisto samassa pitäjässä, toinen veli Erlend elää Kööpenhaminassa somistajana ja tytär Torunn työskentelee oslolaisella pieneläinklinikalla. Eri paikoissa on erilaiset tuoksut, ja eri ihmiset kokevat samat tuoksut eri tavoin.

Sikala haisee kaikkien muiden nenään, mutta sikoja kasvattava Tor ei tajua, miksi muut pitävät hajua pahana ja jopa yrittävät opastaa häntä peseytymään useammin ja pyykkäämään sikalahaalarit erillään muista vaatteista. “Minä helvetti soikoon elän tästä hajusta!” Tor sanoo. Hänen mielestään hienojen ja terveiden sikojen hajussa ei ole mitään kamalaa. Päinvastoin.

“Kun Tor oli vetänyt ylleen sikalahaalarit ja saappaat, hän otti naulasta Torunnin käyttämät haalarit. Hän painoi ne kasvoilleen ja nuuhki pitkään ennen kuin ripusti ne takaisin ja meni sikojen luo, keskelle eläinten lämpöä ja ääniä.”

Maatilalla eivät haise vain siat vaan myös ihmiset.

“Kylpyhuoneessa leijui isän jättämä heikko jälkihaju”

“Isoisä haisi vanhalla mieheltä ja vanhoilta vaatteilta ja vanhalla talolta, suusta löyhähti kuivakakku ja kahvi.”

Lisää löyhkää syntyy, kun Torin kipsatun jalan haavat haisevat siteiden alla, sikalassa suoritettu rottajahti tuottaa äitelää raadonlöyhkää ja Tor kaataa eteiskomeroon sijoitetun kemiallisen vessan, josta ulosteet leviävät pitkin lattiaa ja siivoamisesta huolimatta haisevat pitkään. Kun Tor kärehtää siitä, että on alkanut virtsata keittiön viemärialtaaseen, Torunn kiivastuu ja haukkuu häntä – siaksi! Sika liitetäänkin mielikuviin usein liikaan ja epäsiisteuteen, vaikka oikeasti sika on elintavoiltaan hyvin siisti eläin. Romaanin lopussa sikalan pesuhuone haisee Torunnin puunaamisen jäljiltä saippualta, mutta Tor on jo menettänyt elämänhalunsa.

Maatilalla haisevat ihmiset ja eläimet, Margidon hautaustoimisto on hajuton. Ainoastaan kynttilät löyhkäävät siunaustilaisuuksissa niin voimakkaasti, että Margido haluaa saunan

voidakseen hautajaisten jälkeen hikoilla ja pestä hajun pois. Hänelle sauna ja peseytyminen merkitsee uuden elämän alkua, jopa uskonnollista puhdistautumista.

Kaupungeissa tuoksuvat sellerinlehdet, juusto, eläinklinikan lääkkeet ja desinfiointiainehet, tupakka, valkosipuli, olut, palanut pizza, paperi, toimistopöly, sikari, korianteri, katukeittien vastapaistetut munkit, kahvi. Enin osa hajuista liittyy siis nautintoaineisiin. Ihmiset kaupungeissa tuoksuvat epämääräisemmin kuin maaseudun asukkaat.

“Hän [Torunn] muisti parhaiten koira sylissä pidelleet kädet, leveät, uurteiset, voimakkaat kädet. Kädet sekä sen, miltä Christer oli tuksunut halatessaan häntä ennen kuin palasi omaan mökkiinsä–”

Mille Christer oli Torunnin nenään tuksunut? Koiralle, hielle, partavedelle, ulkoilmalle? Arvailujen varaan jää sekin, mille Erlendin miesystävä Krumme tuksuu, kun Erlend sanoo tämän tuksuvan hyvältä.

Hajujen lisäksi eri elämäntapojen erilaisuus tulee romaanissa esiin siinäkin, mitä ihmiset tekevät. Tor kasvattaa sikoja, Erlend järjestää ruokakutsuja. Tuholaisfirmaa kaasuttaa rotia, pieneläinklinikalla hoidetaan lemmikkijyrsijöitä. Tor asettelee vastasyntyneitä porsaita lämpölampun alle, Erlend kerää fasettihiottuja kristalliminiatyrejä valaistuun lasikaappiin. Tor ryypiskelee yksin sikalassa ja piilottaa tyhjät pullot huussiin, Erlend voi juoda alkoholia kotona, baareissa, ystävien kanssa. Tor ei välitä peseytymisestä eikä ymmärrä saunaa, Margido saunoo hikoillakseen kuvitellun haureuden itsestään. Ja lopulta maatiilan ja kaupungin välissä on Torunn, kaupunkilaistytö, joka käy suihkussa jokaisen sikalakäynnin jälkeen mutta joka vakavissaan pohtii mahdollisuutta jatkaa sikatilaa ja nostaa se nykyaikaiselle tasolle. Hajuista, lemuista ja löyhkästä hän ei kuitenkaan tule koskaan pääsemään eroon, sillä ne kuuluvat aina kaikkeen elävään ja kuolevaan.